

Különfélék.

Ifj. Fretwell J. angol hitrokonunk nevének és buzgó működésének már-már állandó rovatot kell nyitnunk folyóiratunkban. Előbbi füzetünkben megemlítettük azt a felhívást, melyet sz. kereszturi közép-tanodánk építkezési bevégzésére hiányzó költség előállítására s egyszerűs-mind boldog emlékü Kriza János, püspökünk nevének ez uton is megörökítése céljából az „Inquirer“ című unitárius heti lapban az angol atyafiakhoz intézett. Most az eredményt kell tudatnunk. Nevezett hitrokonink ugyanis a felhívást szívesen vették s az irt célra gyűlt összeg címén Fretwell ur novemberben 1600 frtot már el is küldött Páget János atyánkfiához, kérdésbe téve, hogy az iskolai épület teljes bevégzésére még mennyire volna szükség? Valóban, Fretwell barátunk rövid két év alatt, mióta velünk személyesen megismerkedett, anynyi érdemet szerzett magának egyházunk közügyei körül, hogy őt nemcsak tiszteletbeli egyházi tanácsosnak, hanem egyszerűs-mind tiszteletbeli gondnoknak is tekinthetjük. Éljen soká!

Zsedényi Ede a magyarországi evang. egyház egyetemes fő-felügyelője, ezen hivatalába nov. 10 én történt ünnepélyes beiktatása alkalmával az ágost. egyház 4 kerülete részére iskolai célokra 5—5000 együtt 20,000 frtot ajándékozott földhitelintézeti záloglevelekben. Ez a protestáns buzgóság tiszteletre méltó nyilatkozata, melyet részünkről is a legnagyobb örömmel jegyzünk fel; mert ha igaz, pedig igaz, a mit az apostol mond, hogy: Sokan egy test vagyunk a Krisztus-ban, mindnyájan pedig egymásnak tagjai, lehetetlen örömet nem éreznünk minden oly tett felett, bár melyik felekezet kebelében nyilvánuljon is az, a mely azt mutatja, hogy a protestántizmus éltető szelleme, korunk anyagias iránya daczára is, még folyvást működik, hogy vannak férfiak, a kik a hivatalt, melylyel egyházuk megtiszteli, nem célznak, hanem eszköznek tekintik buzgóságuk kifejtésére, a közügy előmozdítására, egy szóval jó cselekedetek gyakorlására. Vajha e példa lelkesitené mindazokat, a kik a gyülekezetekben, az iskoláknál, a tanácstermekben, az egyházakban örömmel ülnek az első helyre!

Együttal jónak látjuk székfoglaló beszédéből is ide iktatni egy pár tanuságos tételt: „Isten óvja meg egyházunkat“ — ugymond Zz. E. — „azon állapottól, hogy helyette csak 10 vagy 12 ember gondolkozék. A mely protestans egyház elég indolens arra, hogy hiveinek szerteágazó akaratját néhányan könnyyedén egy kalap alá hajthatnák, hamar kerülne oly kalap alá, mely vaskalapként nyomná homlokát. Egyházunk beligazgatása szorosán és kitünőleg néphatalom, anynyival üdvösebb hatást gyakorol, menynyivel több intelligentiával rendelkezik.“ Hátrább ismét: „A tanszabadságot magasztalni és azt az államtól várni anynyiban ellenmondás, a menynyiben az állami tanrendszer bizonyos szabványokhoz gépszzerűleg kötve levén, a tanárok nem saját ítéletük és izlésük szerint vezethetik tanítványaikat a tudományok megszerzésében. Hol azonban az állam járul az iskolai költségekhez, ott tanrendszerét is elészabja, de nem járulhat a szükséghez képest, mert nem győzi; és így, ha iskolákat, jó protestans iskolákat akarunk, hiveinknek közredolgozását és anyagi áldozatait nem nélkülözhetjük“.

„Nincs szükség prometheusi lélekre, hogy érezzük, miként iskoláink stationarius állásban nem maradhatnak, és hogy ha tanrendszerünket azon irányban kifejtetni akarjuk, a melyben hatni hivatásunk, vállat vállhoz vetve, tetemes áldozatokat hoznunk kell. Maradandó hatásra csak oly haladási lépés számolhat, melyet az egyház önmagából önkényt fejtett ki. A látványok legszebbike egy valódiilag szabad egyház, melynek önálló meggyőződésében az élet és érdek ezer ösvényén törekvő minden tagját egy szent kapocs övezi körül és elágazó tehetségeit közös czélokra összpontosítja. Egyik közös főczél a miveltség terjesztése, mely a protestantismus életfeltétele és mely felé csak is az önzés ösztönét felejtteni tudó áldozatkészséggel lehet hatályosan törekedni“.

Ezek ugyan a magyarországi lutheranus egyháznak vannak mondva, de a nagyobb emberek kiváltsága az, hogy általános igazságokat mondanak ki, a melyek miudenkinek szólnak s így abból mi is érthetünk, ha érteni akarunk.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület f. évi közgyűlése egy 15 tagu bizottságot küldött ki a val az utasítással, hogy egy akadémiai színvonalon álló, teljes, központi theol. seminarium felállításának szükségességét megfontolván, ez ügyre vonatkozó szükséges tervet készítsen, nevezetesen pedig tegyen véleményes jelentést, hogy egy a fennebb jelzett szükségnek megfelelő s a közszellemnek s a theol. tudo-

mányok jelen fejlettségének magaslatán álló theol. seminarium mikor? hol? mily alapból? s minő elvek szerint? lenne felállítandó. A kiküldött bizottság egyik tagja, Szász Domokos, elnöki megbízás folytán egy javaslatot dolgozott, mely az Erd. Prot. Közlönyben s külön lenyomatban is megjelent. E javaslat szerint Kolozsvárt, a kolozsvári m. kir. tudományos egyetemmel és a mellett fennálló tanár-képezdével kapcsolatban az ev. ref. egyházkerület által egy prot. theol. facultás lenne felállítandó, a szoros értelemben vett theologiai tantárgyak számára 3, a tanár-képzés kiegészítésére választott egy szak-tanárral és a viszonyokhoz képest szaporitandó magán-tanárokkal, a mely facultás ev. ref. szempontból kiegészítvén, az egyetem és tanárképezdéje által nyújtott képzést, az erdélyi év. ref. egyházkerületnek lelkészeket és tanárokat neveljen. Szász Domokos költségszámítást is csinált, mely szerint a facultás épülete az egyház által díjtalanul átbecsátandó telken 30,000 frt., első bérendezése és felszerelése 5000 frt, együtt 35,000 frtba kerülne; évenkénti fentartása pedig 12,500 frtba, a minek 8°/₁₀₀-al 156,250 frt. alaptőke felel meg.

Mi sors vár e javaslatra, nem tudjuk; de anynyi bizonyos, hogy minden tekintetben figyelmet érdemel s minket is nem kis mértékben érdekelhet. Mi ugyan ez idő szerint nem is gondolhatunk arra, hogy papjaink és tanáraink képzését illetőleg ily nagy szabású javaslatokat készítsünk; de arról nem szabad lemondanunk, hogy különösen papjaink kiképzésével — mert tanáraink kiképzését a helyben levő tud. egyetem és argolhoni hitrokonink segélyével most még könnyebben eszközölhetjük, mint ezelőtt — messze hátra legalább ne maradjunk a nemes versenytérről. És már csak ennyiben is, mi is hasznát vehetjük a szóban levő javaslatnak, a melyet épen ezért figyelmébe ajánlunk egyházunk tagjainak is; mert hogy e tekintetben nekünk is tenni kell valamit, hogy theologusaink kiképzése főleg a miatt, hogy kénytelenek vagyunk őket gyakran már az első évben köztanításra alkalmazni, nagyon hiányos, kétséget nem szenved. Egyébiránt a jövő évben tán lesz alkalmunk e kérdéshez tüzetesen hozzá szólni.

Az általános nyugdíj-alap-ra Berde Mózes hitrokonunk 100 frtot ajándékozott szőlődézmaváltsági papirosban. Ez összeg becsét neveli az, hogy e nemben az első. Bizony ehez sok kell, hogy a kitűzött czélt elérjük s belső embereinknek, a kiknek jelene sem irigyendő, a lehetőleg jövőjéről is gondoskodjunk; de gyümölcsöt sem szedhetünk, ha előbb fát nem ültetünk. Ohajtjuk, hogy ez alapnak is mihamarább állandó róvatot tarthassunk Aranykönyvünkben.

V-dik Ferdinánd elhunyt magyar király gyásztszizeletére kolozsvári templomunkban tartott s előbbi füzetünkben közölt hölgyek által kinyomatott ima és beszéd egy példányát, városunk polgármestere, t. Simon Elek ur, Ő Felségéhez juttatni sziveskedvén, Ő Felsége azt a személye körüli miniszteriumnak nov. 17-én 10021 sz. alatt kelt magas leirata értelmében legkegyelmesebben elfogadni s egyuttal legfelsőbb köszönetét nyilvánítani méltóztatott.

Vallásügyi törvényjavaslatok. A vallás és közoktatásügyi miniszterium kebelében négy érdekes törvényjavaslat van az előterjesztés stádiumában. Egyik a n á z á r ó n u s o k r a vonatkozik, megállapítván azon feltételeket, melyek mellett a mindinkább szaporodó názárenusok egyházközségekké szervezkehetnek. A másik az ugynevezett polgári házassági törvény, mely első sorban szintén a názárenusokat illeti, a menyinyiben ezek e törvény értelmében a polgári hatóságok előtt kötelesek házasságra lépni, valamint ott, hol a házasságot kötő felek egyike zsidó, másika pedig keresztény, szintén e törvények határozatai érvényesülnek. Keresztények között a polgári házasság ott van megengedve, a hol a dispensatio hiánya az egyházi esketést nehezíti, vagy lehetlenné teszi. Ezen új házasságkötési móddal karöltve a polgári anyakönyvek vezetése is elrendeltetik. A harmadik javaslat a tanfelügyelők jogkörének kibővítésére irányul. A negyedik javaslat végre az ismert középtanodai törvényjavaslat.

A magyarországi protestáns egylet igazgató választmányja nov. 16-án tartott ülésében elhatározta, hogy a magyarországi protestáns egyház történelmének megírására Szeremlei Sámuel, holdmezővásárhelyi lelkész urat kéri fel. Ugyanezen választmányi gyűlésben bé jelentetett az is, hogy az ó-testamentum fordítása már anynyira előrehaladt, hogy a nyomtatást még ez évben meg lehet kezdeni és az ószövetségnek legalább egyharmada a jövő évi theol. könyvtárban megjelenik. A közgyűlés helyéül és idejéül Kecskemét s 1876 május 7-ik napja tűzetett ki.

Jókai Mór a lapok szerint „Egy az Isten“ című regényt szándékszik írni, mely az unitáriusok első küzdelmeit fogja tárgyalni, s egyidejűleg több nyelven fogna megjelenni.

Főtanodánk ifjusága javára Bulyovszkyné Szilágyi Lilla művésznő kolozsvári vendégszereplése alkalmával 100 frtot adományozott, oly czélből, hogy ennek kamatja évenként a tanuló ifjuság által irandó legjobb költemény jutalmazására fordittassék.

